

ENCERTAR LA REGIÓ DE TARRAGONA

El projecte actual d'organització territorial de Catalunya concilia els habitants del Camp de Tarragona. Diem que els concilia perquè fins ara estaven repartits entre les regions (o vegueries) III i IV i ara els inclou en una de sola. I perquè observem que la població s'ho pren bé i es comporta amb concòrdia. La qüestió ja no inquieta.¹

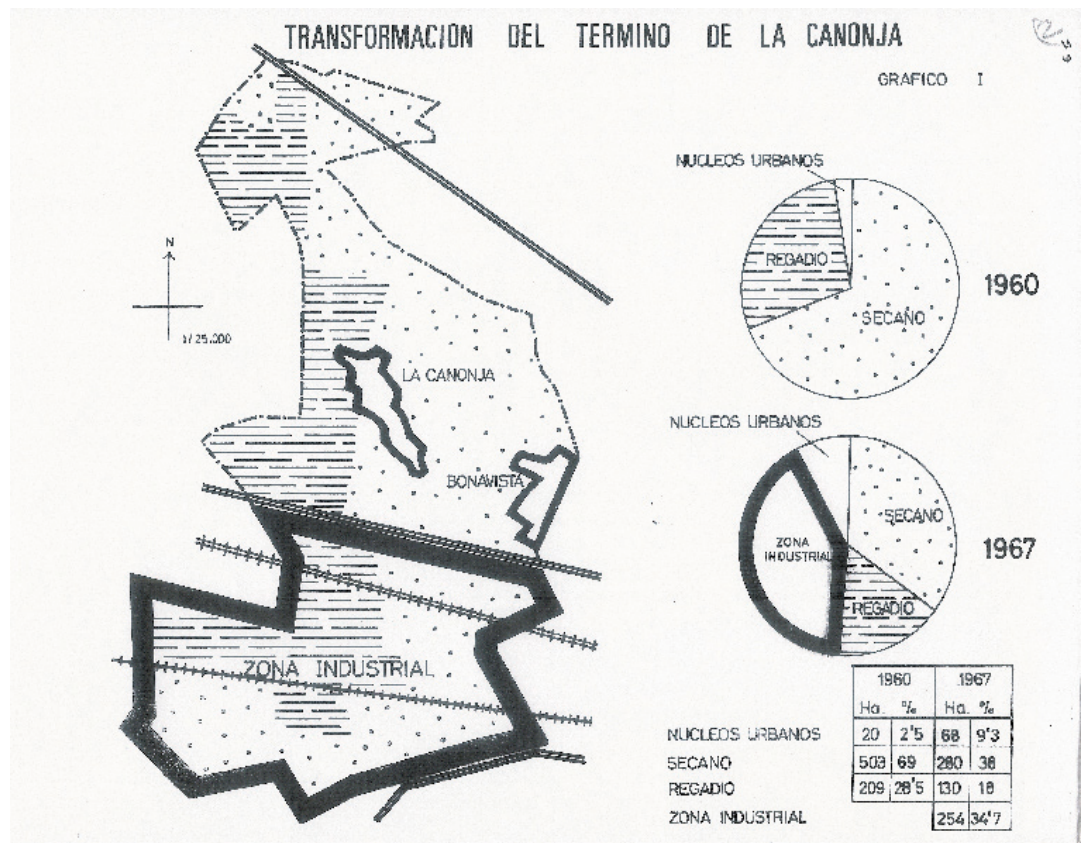
Ha passat a la història que, el desembre de 1936, la Generalitat republicana va convenir a separar les comarques del Camp; i que, durant setanta anys, s'ha parlat de dues demarcacions (ni que siguin virtuals: una mera traça en el mapa). Però a partir de la meitat del segle passat, molt sovint i amb bon acord, cada vegada més s'ha parlat del Camp com d'un sol conjunt. Se n'ha examinat l'economia i la física, i se n'ha confirmat l'afinitat. I, si bé un dia Pau Vila i Josep Iglésies afavoriren l'esforçada idea de divisió, aquesta idea ha anat restant de banda. Molts ja ni se'n recorden. Els accidents de la vida han fet veure que ara la divisió seria arbitrària;

que si anem fent camí junts podrem defensar millor la integritat com a persones i protegir-nos de les agressions. Repetim: aquest convenciment no s'ha aconseguit en un sol dia; el córrer del temps ha anat fent caure les traves.

Vegem unes mostres de com ha sorgit, per un cap o altre, el concepte unitari del Camp.

La contemplació dual de la indústria i el turisme la va abordar l'any 1956 el Consejo Económico Sindical (si bé no en va esmentar l'antagonisme). El governador civil González Sama va anunciar que la companyia Enher ampliaria el subministrament d'energia elèctrica per afavorir el servei industrial del territori Tarragona-Reus-Valls. El consell també va aprovar una moció per aprofitar integralment el turisme de la costa; i va delimitar com a unitat prioritària el sector que va des de Cambrils fins a Torredembarra. (Dit sigui de pas, el consell també s'ocupà,

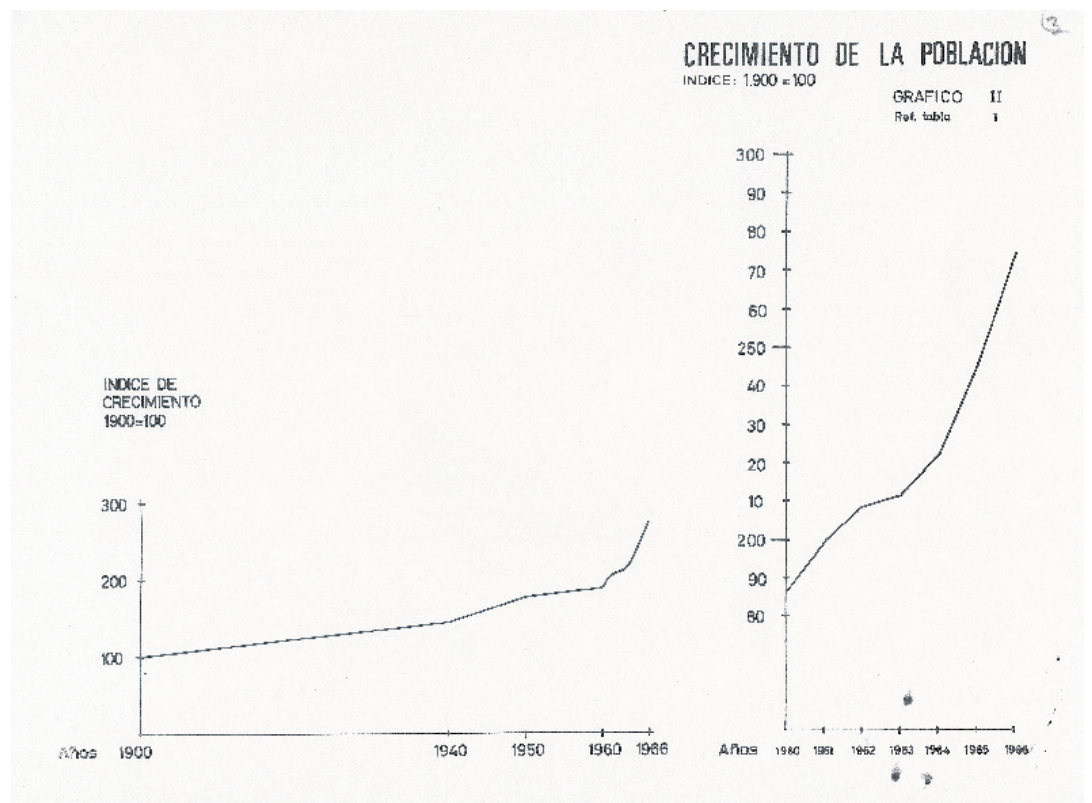
separadament, de les Terres de l'Ebre, si bé només del Baix Ebre.)

El port ha afavorit el creixement de la ciutat de Tarragona pel costat de ponent, i ha acabat generant influxos sobre termes veïns pel que fa a implantacions selectives de grans indústries i usos afins.

Durant molt de temps el creixement fou lent. En direcció a ponent, l'any 1922, s'im-

plantà la Fàbrica de Tabacs. En la mateixa dècada, i en igual sentit, els dipòsits de la Campsa, i dues fàbriques al final dels anys quaranta. Les tendències i els límits dibuixats en el pla d'eixample de Josep M. Pujol, datat l'any 1922 (que ja havien sigut l'horitzó dels tarragonins del segle xx) no foren sobrepasats fins als primers anys cinquanta!

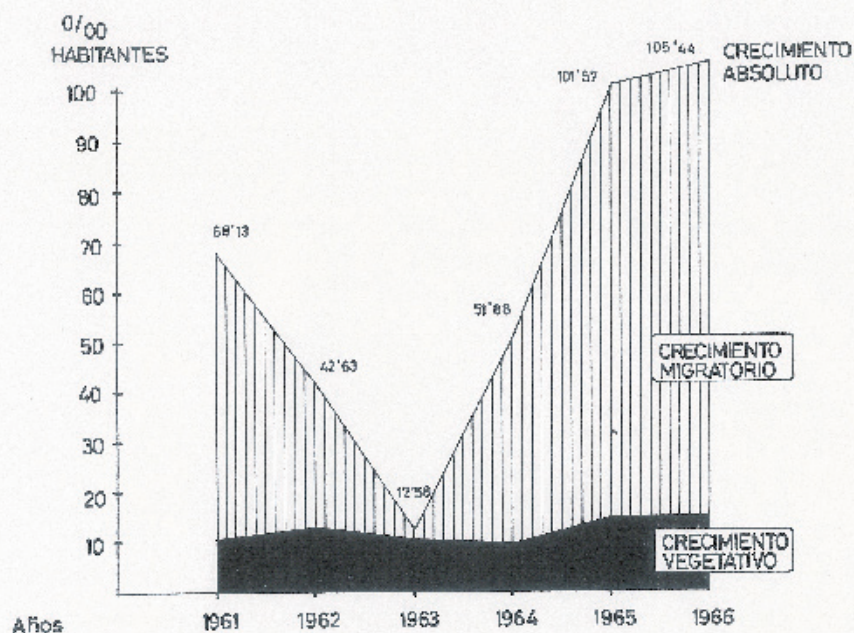
En tot cas, l'expansió de després de la Guerra Civil es mantingué fidel, a grans

CRECIMIENTO DE LA POBLACION

% HABITANTES

GRAFICO IV
Res. tabla 5

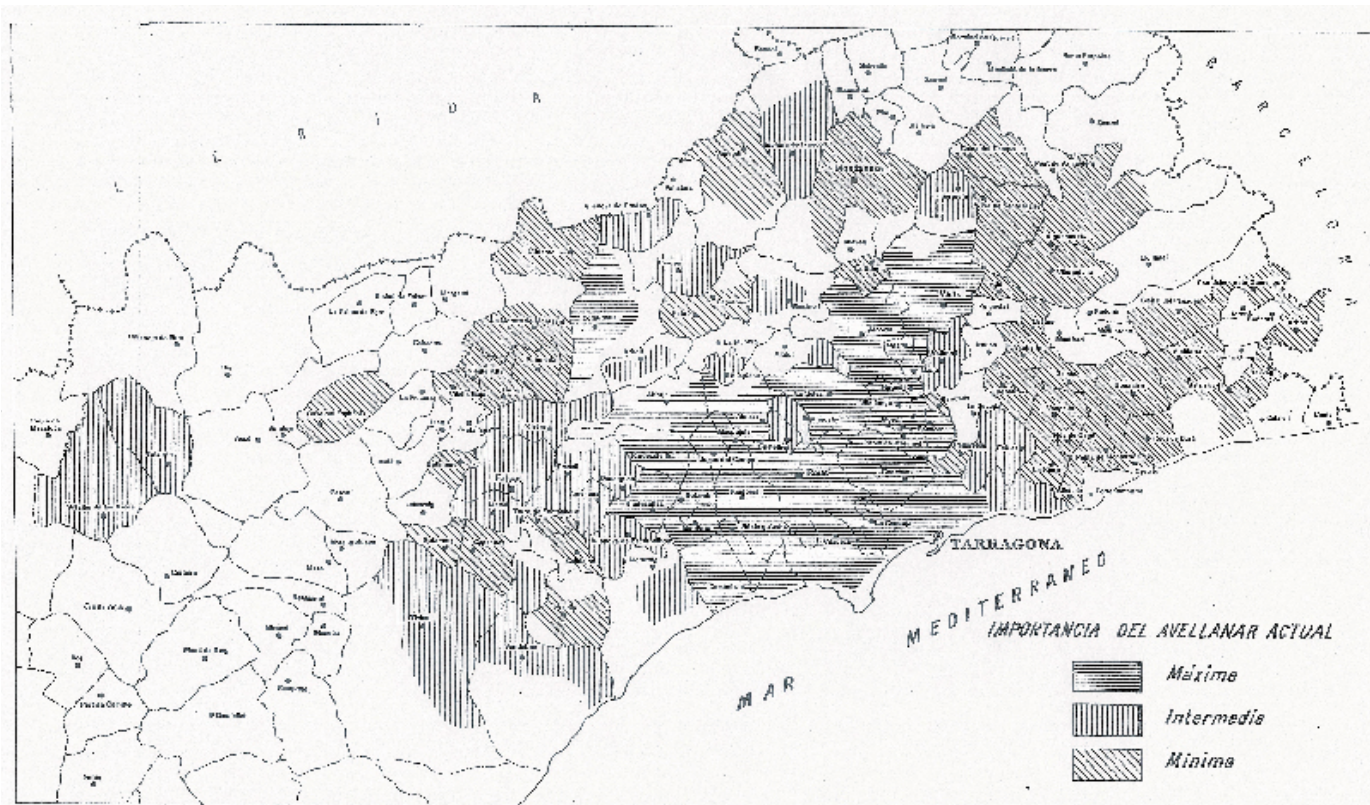

trets, al pla esmentat. I en igual sentit s'estengueren les zones industrials del famós boom, a partir dels anys cinquanta.

(Recordem amb agraïment aquells tarraconins obstinats que saberen situar les activitats molestes sempre a un sol costat, de manera que el territori de la banda de llevant s'ha mantingut no contaminat, i ara la ciutat hi pot créixer. En canvi, ens ve un record poc

pietós dels agents conjunturals del "capitalisme salvatge", que no han evitat que la població proliferés a sotavent de la indústria, on es respira sovint un aire pudent.)

En els anys cinquanta, la industrialització i l'expansió del turisme avivaren el creixement i exigiren un nou planejament urbanístic de Tarragona. Entre les ciutats mitjanes —és a dir, a excepció de les grans

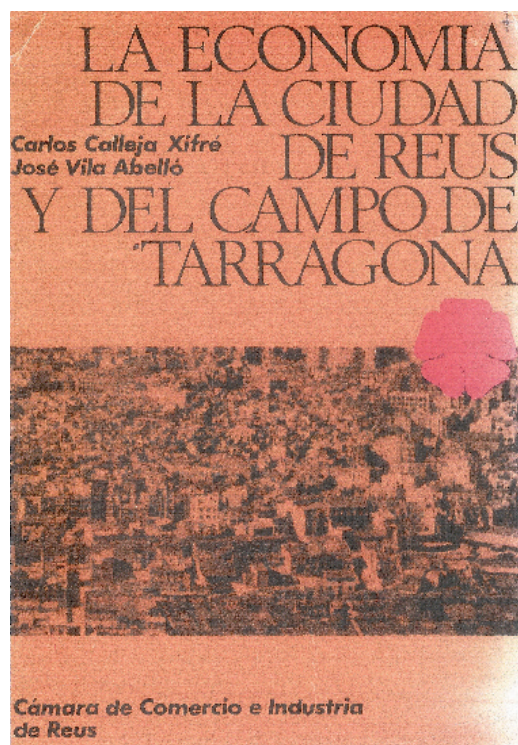
urbs- Tarragona fou de les primeres del nostre país que se subjectaren a l'ordenament urbanístic modern.

Des del Govern, Pedro Bidagor tot just començava a implantar la nova Llei del Sòl. Bidagor era un urbanista basc, de formació anglosaxona, i amic de Franco. Emprenia el període “desarrollista” per encàrrec del dictador. L'arquitecte se serví de la col·laboració del professor M. Ballbé, qui redactà l'esborrany de la Llei. (Per cert, el jurista Ballbé estava casat amb la tarragonina Enriqueta Mallol.)

En aquest punt, la Dirección General de Urbanismo confià a l'arquitecte andalús Muñoz Monasterio i a l'arquitecte tarragoní (i municipal), Monravà López, el primer pla general de Tarragona. S'aprova el 1959 i confirmà el creixement industrial que s'anava accelerant pel costat de ponent.

La Canonja, l'any 1960, poc abans de deixar de ser municipi, va aprovar el pla d'alineaments de Bonavista, poblat clandestí situat a tocar del terme de Tarragona, gairebé a peu de carretera. Iniciat al final de la dècada anterior, Bonavista romanía desproveït de serveis urbans. Els promotors eren uns especuladors gosats, que van aprofitar la passivitat del batlle per atreure famílies treballadores, que penosament compraven un bocí de terra i s'hi construïen soplug. Majorment, jornalers de la construcció que trobaven feina a dojo a la zona costanera.

Per la seva extensió i per la insalubritat que van sofrir els parcel·listes durant molts anys, Bonavista va ser la mostra més vergonyosa del creixement urbà indisciplinat.

Les iniciatives desordenades del sector del turisme i de les vacances emmenaren la Diputació de Tarragona a elaborar un pla especial per dotar d'infraestructures, assegurar la compatibilitat dels usos i aconseguir en cada lloc un tot regulat i harmònic. El 17 d'octubre de 1963 la Diputació va convocar un concurs. El pla abastava *tota la província*, però després que fou exposat al públic, les impugnacions impediren que prosperés.

L'any 1963 el reusenc José Mª Fontana, polític i teoritzador de la Falange de primera hora, va publicar el *Plan Tarragona*, per convertir l'agricultura pobra de secà en cultiu de regadiu. Plantejava de transvasar aigua de l'Ebre. Així milloraria l'economia, la població rural es fixaria i s'atenuarien les “conseqüències perniciosas de la conversió industrial”. Fontana temia que la conversió al sector secundari afluïxaria la “unitat política”. El seu *Plan* abastava les comarques on el cultiu de l'avellana era més important, les quals coincidien amb la regió de Tarragona.

Al gener de 1965, l'arquitecte Oriol Bohigas, com a representant de SOFEMASA i CEDEC i d'uns grups d'arquitectes i enginyers, i d'assessors i professors d'universitat de Madrid i de Barcelona, publicà una proposta per redactar un pla especial d'ordenació de la costa de Tarragona. El treball no es limita a la costa, sinó que hi afegeix la faixa interior paral·lela, on abunden –diu– paisatges forestals, monuments arqueològics i pobles típics. N'assenyala l'interès turístic, comparable

amb el de bona part de la marina. Extreu conclusions en defensa del territori i denuncia que, ja aleshores, la ciutat jardí s'estén per la costa en taca d'oli, i sense estructuració orgànica eficaç. Aquesta proposta va concórrer, sense èxit, al concurs que havia convocat la Diputació un any i escaig abans.

Els anys de 1965 a 1969 tingueren lloc les *Converses de Salou*. Una iniciativa, totalment privada, d'una colla d'estudiosos de la geografia i la història local. Salou els prestà la sala de l'hotel Salou Park durant els quatre primers anys i, el darrer, les dependències de l'Ajuntament. Un públic interessat acudí a les conferències i els diàlegs. S'hi sentí parlar d'economia i dels riscos comuns sobrevinguts al territori violentat i a les persones trasbalsades, i de l'apatia dels governants que tardaven a afrontar-los i posar-hi remei. Es posà atenció en la regió, contemplada en

conjunt, i en els llocs on es repetien els fenòmens més crítics del creixement. És el cas de la contaminació i, en general, del maltractament dels recursos naturals per part de les activitats fabrils i del turisme massiu, que desborden tota mena de partions administratives. Per aquell temps, els departaments d'economia de la universitat i de la banca feien córrer el rum-rum expectatiu del canvi polític.

Prengueren cura de l'organització de les *Converses*, com a delegats de zona: Josep Fontana Lázaro, succeït per Cosme Saló i Ibars (Barcelona), Josep Vila Abelló (Salou), Josep M. Recasens i Comes (Tarragona), Carles Calleja i Xifré (Reus) i Josefina Cardó Soler (Valls).

La Cambra de Comerç de Reus patrocinà i edità, l'any 1967, el llibre de Carles Calleja Xifré i Josep Vila Abelló: *La economia de la*

ciudad de Reus y del Campo de Tarragona. Els autors hi fan ressò del desig de Reus i Tarragona de cooperar més estretament per agombar la regió.

Per encàrrec de la Diputació l'any 1968 l'equip dels arquitectes Cortés i Moreno López iniciaren l'esquema director del Pla del Territori que comprèn part de la vall baixa del Francolí i els termes de Reus, Vila-seca i Salou. El 1971 se n'aprova l'avanç, que serví per resituar la Refineria i la partió entre els usos industrials i turístics.

També l'any 1968 el servei d'estudis de Banca Catalana va publicar el llibret d'Ernest Lluch i Eugeni titulat *Leconomia de la regió de Tarragona*. Els autors delimiten el contorn amb un rectangle que arriba del mar a la segona serralada, i des de Vandellòs fins a Cunit.

Amb data 1969-1970 aparegué la publicació de la Càtedra d'Història Econòmica de la Facultat de Ciències Econòmiques, Polítiques i Comercials de la Universitat de Barcelona. El geògraf reusenc Josep Iglésies hi signa l'"Estadística de les superfícies cultivades del Camp de Tarragona en el present segle". Iglésies delimita el Camp de Tarragona igual que Lluch, pel que fa a la costa, i quant a l'interior, hi deixa fora el Priorat i la Conca.

L'any 1973 es va revisar el Pla General municipal de Tarragona de 1960. La revisió va facilitar que l'Estat executés els polígons Francolí (80 ha de sòl industrial) i Campclar (54 ha de sòl residencial). La Caixa d'Estalvis provincial s'hi emparà per construir el polígon d'habitatges La Granja (10,6 ha, 1973-1976).

L'Àmbit d'Ordenació del Territori del Congrés de Cultura Catalana, entre 1975 i 1977, va elaborar diverses propostes sobre fenòmens que desborden les divisions administratives, com són la destrucció de l'ambient natural i altres valors patrimonials, a conseqüència de l'activitat fabril i al turisme massiu. Un cop més s'exposà públicament la necessitat de regular el territori en el seu conjunt. El projecte de resolucions que les ponències presentaren al Congrés fou aprovat a l'Aleixar per representants de l'Alt Camp, el Baix Camp, la Ribera d'Ebre i el Tarragonès.² S'hi féu veure la necessitat del planejament territorial d'àmbit supracomarcal.

Notes

1. L'autor ha tractat també el tema a la revista *Ulisses cibernètic* (2005) i a *Informatiu Museus* (Reus, 27 de juliol de 2004).
2. El Grup de treball del Tarragonès estigué format per Ramon Aloguín Pallach, Enric Baixeras i Sastre, Antoni Batlle i Caravaca, Francesc Inglada i Ferrer, Josep M. Milà i Rovira, Antoni Pujol i Niubó i Josep M. Recasens i Comes.

